

mevzu

sosyal bilimler dergisi | journal of social sciences

e-ISSN 2667-8772

mevzu, Eylül/September 2020, s. 4: 293-296

Kitap Deęerlendirmesi / Book Review

CHP, Sosyal Demokrasi ve Sol Yunus Emre, İstanbul: İletişim Yayınları 2013.

Tunay ŞENDAL

Doktora Öğrencisi, Ankara Üniversitesi,
Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü
pHd Student, Ankara University,
The Institute of Turkish Revolution History
Ankara/Turkey
tunaysendal@gmail.com

ORCID ID: orcid.org/0000-0003-2227-6692

DOI: [10.5281/zenodo.4026135](https://doi.org/10.5281/zenodo.4026135)

Makale Bilgisi | Article Information

Makale Türü / Article Type: Kitap Deęerlendirmesi / Book Review

Geliş Tarihi / Date Received: 09 Mayıs / May 2020

Kabul Tarihi / Date Accepted: 10 Haziran / June 2020

Yayın Tarihi / Date Published: 15 Eylül / September 2020

Yayın Sezonu / Pub Date Season: Eylül / September

Atıf / Citation: ŞENDAL, T. (2020). CHP, Sosyal Demokrasi ve Sol.Yunus Emre, İstanbul: İletişim Yayınları, 2013. *Mevzu: Sosyal Bilimler Dergisi*, 4 (Eylül 2020): 293-296

İntihal: Bu makale, iThenticate yazılımınca taranmıştır. İntihal tespit edilmemiştir.

Plagiarism: This article has been scanned by iThenticate. No plagiarism detected.

web: <http://dergipark.gov.tr/mevzu> | <mailto:mevzusbd@gmail.com>

Copyright © Bütün hakları saklıdır. / All right reserved.

CC BY-NC-ND 4.0

Türk siyasal hayatı alanında ve sosyal demokrasi üzerine birçok çalışması bulunan, Cumhuriyet Halk Partisi(CHP)'nin Gençlik Kolları eski Genel Başkanlığını yapmış ve Sosyal Demokrasi Vakfı üyesi olan, Yunus Emre'nin İletişim Yayınevi tarafından yayınlanan "*CHP, Sosyal Demokrasi ve Sol*" isimli bu eseri; Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin kurucu siyasal partisi olan Cumhuriyet Halk Partisi'nin, İkinci Dünya Savaşı sonrasında dünyada değişen konjonktürün etkisiyle girmiş olduğu ideolojik kimlik arayışı neticesinde, "Ortanın Solu" ile gelişen ve sonrasında sosyal demokrasi ve sol ideolojiye doğru evrilen dönüşümü farklı açılardan ele almaktadır. 303 sayfadan oluşan eser, dört ana bölüm ve bir sonuç bölümünden meydana gelmekte ve bölümler kendi içerisinde alt başlıklara ayrılarak mevzu bahsi olan süreci detaylı bir portre şeklinde okuyucuya sunmaktadır. Eserin Giriş bölümü üç sayfadan oluşmakta ve çalışmanın içeriğiyle alakalı genel bir tanıtım ve kapsam kaleme alınmakla birlikte ayrıca eserin Ekler, Kaynakça ve Dizin bölümleri de mevcuttur.

Eserin "*Sosyal Demokrat Hareket ve İdeoloji*" başlıklı birinci bölümünde; sosyal demokrasinin tarihsel arka planı incelenmiştir. 19. Yüzyılın ortalarından başlayan ve 1960'lı yıllara kadar devam eden sosyal demokrat partilerin geçirdiği evrim, örneklerle birlikte aktarılırken bu dönüşüm sürecinin analitik boyutları irdelenmiş ve son kısımda Avrupa dışında vukuu bulan sosyal demokrat yaklaşım değerlendirilmiştir. Emre, çalışmanın bu bölümünde sosyal demokrasinin doğuşundan günümüze kadar gelen süreci özetlerken Przeworski ve Esping-Andersen gibi yaklaşımlara atıfta bulunarak bu süreç esnasında ön plana çıkan Almanya ve İsveç gibi devletler örneği üzerinde durmuştur. Sosyal demokrasiyi pratik ve teorik manada "*merkez ve çevre ülke sosyal demokrasileri*" olarak ayıran yazar, ekonomik olarak gelişmiş Batı Avrupa ülkelerini merkezde konumlandırmakta ve bu ülkelerde sınıfsal siyasetin daha fazla ön plana çıktığını belirtmektedir. Türkiye ve Latin Amerika ülkelerindeki gibi örneklerde ise sosyal demokrasi, sınıfsal mücadeleden daha ziyade kalkınma politikaları esaslı bir siyasete bağlıdır. Dolayısıyla sosyal demokrasi kendi coğrafyasına göre şekillenerek gelişmiştir.

İkinci Bölüm, "*CHP, 1961 Anayasası ve Yeni Rejim*" başlığıyla; 27 Mayıs 1960 askeri darbesi sonrası Türkiye'deki kurulan yeni rejim ve bu süreçte bir

dönüşüm hareketi içerisinde olan CHP'nin yaşamış olduğu siyasal metamorfозun etkilerini kapsamaktadır. Bu bölümüm alt başlıklarında özellikle dönemin şart ve koşullarına hakim olabilmek adına yeni siyasal rejimin zuhur edişi, yeni rejimin var olmasında CHP'nin oynadığı rol, ordunun Türk siyaseti üzerinde sahip olduğu baskı, dönem partileri ve yapılan seçimlere değinilmiştir. İkinci bölümde ayrıca CHP'nin içinde bulunduğu değişim sürecinin parti içi mücadelelere sahne oluşu ile birlikte CHP'nin işçi sınıfı ve grev hakkı gibi konulara olan yaklaşımı incelenmiş, Ortanın Solu doktrininin CHP'yi dönüştürdüğü kimliğe bir bakış açısı kazandırılmaya çalışılmıştır.

Eserin üçüncü bölümü, "CHP ve Sol", başlığı altında sol fraksiyondaki Türkiye İşçi Partisi, Yön Hareketi, Türkiye Komünist Partisi gibi unsurları ve bu unsurların CHP'ye olan etkisini CHP ve sol ilişkileriyle birlikte irdelemektedir. Bu bölümde 27 Mayıs 1960 askeri müdahalesi sonrasında Türkiye'de sol görüşün ortaya çıkışı, kurulan yeni siyasi rejimin, sol fraksiyon ile ilişkileri, sol cenahta ön plana çıkan etkenlerin genel özellikleri ve işçi sınıfının dönem içerisinde edindiği yer ele alınmıştır. CHP'yi komprador bir parti olarak gören sol cenah, Türkiye'de 1960 sonrasında hayat bulan sosyalizmin CHP tarafından pasifize edildiğini düşünmektedir.

Dördüncü bölüm "CHP-Sol İlişkisini Anlamak: Dönemin Sıklıkla Tartışılan Üç Konusu" başlığıyla devrin gündemini en fazla meşgul eden ve çeşitli tartışmalara gebe olan toprak reformu, Amerikan karşıtlığı (Anti-emperyalizm), planlı kalkınma gibi konular incelenirken bu tartışmaların CHP'deki yansımaları üzerinde durulmuştur. Toprak reformu sorununun CHP içerisindeki tartışmaları, anti-emperyalizm algısının dönem içerisinde edinmiş olduğu yer ve sol fraksiyondaki karşıtlığı, planlı kalkınma sistemi ve Devlet Planlama Teşkilatı'nın kuruluşu bu bölümde alt başlıklar halinde incelenmiştir. Sosyalizmin yükseldiği konjonktürde ABD ile yaşanan diplomatik problemlerin CHP'yi ideolojik düzlemde merkezin soluna ittiğini belirten yazar, CHP'nin sol'a yaklaşma siyasetinin temelini ABD ile bozulan ilişkiler çerçevesinde, Johnson Mektubu, U-2 Meselesi ve Küba Füze Krizi konularının oluşturduğunu vurgulamıştır.

Yunus Emre'nin bu eseri, Türk siyasal hayatı ve sosyal demokrasi ideolojisi alanlarında son zamanlarda kaleme alınmış önemli bir çalışmayı teşkil

etmektedir. CHP cumhuriyet döneminin başlangıcından bu yana en önemli siyasi figürlerin arasında yer alsa da CHP ile ilgili yazın sınırlı kalmıştır. Çağdaş Türkiye tarihindeki bu sınırlı kalmış alan üzerine yeteri kadar çalışma kaleme alınmadığı gibi Emre'ye göre bu alanda kaleme alınan sınırlı çalışmanın da analitik düzeyleri nitelik bakımından yetersiz kalmaktadır. Yazara göre sol fraksiyonla alakalı akademik ya da akademik olmayan birçok çalışma bulunsa da CHP bu çalışmalarda gündem olamamış, CHP ve sol incelenirken ayrı alanlarda yazılmıştır. Bu çalışmada CHP'nin içinden geçtiği dönüşüm ve bu sürece sol yaklaşımın etkisi analitik boyutlarıyla ele alınırken bugüne kadar genel mahiyetiyle farklı iki alan olarak değerlendirilen araştırma sahası birincil kaynaklarla birlikte bütünleştirilmiştir. Eserde, sosyal demokrasiye olan yaklaşım genelden daha ziyade evrensel olarak değil, bir siyasi projeden uzak bir biçimde her ülkenin kendi taşımış olduğu siyasi ve sosyal karakteristik özellik çerçevesinde şekillenmiştir. Ayrıca her ülkenin kendi şartları haricinde sosyal demokrasinin tarihsel arka planı ve sosyal demokrasi ideolojisi üzerine kurulan analitik görüşler, ülkelerin deneyimleri özelinde değerlendirmeye de imkan tanımaktadır. Bu kitap, yazarın küresel çevre ülkesi olarak değerlendirdiği Türkiye için sosyal demokrasi tecrübesinin çıkarımı adına istifade edilebilecek bir çalışma olurken aynı zamanda bu alandaki çalışmalara da ışık tutabilecek bir eser olma mahiyetine sahiptir.

1960-1966 yılları arasını kapsayan eser, CHP'de yaşanan Orta'nın Solu doktrini ile gelişen siyasal metamorfozu, parti içindeki gelenekçiler ile ilerlemeciler mücadelesine indirgerken bu durumu da liderler üzerinden gelişen çekişmeye bağlamıştır. Lakin sosyal demokrasinin tarihine kitapta yer verilirken gelenekçiler tarafından savunulan Altı Ok ve partinin geçmişi ve köklü geleneği eserde yeteri kadar yer bulmamaktadır. Bundan mütevellit bu tartışmalar okuyucu adına yalnızca liderler münakaşasından ibaret kalmaktadır. Ayrıca CHP'yi sosyal demokrat ideolojide konumlandırırken yalnızca işçi sınıfına verdiği destek üzerinden yorumlamak da sığ kalmaktadır. Sosyal demokrasi ideolojisi işçi sınıfının yanında yer aldığı gibi demokrasi, eşitlik, adalet, sosyal güvenlik, özgürlük gibi birçok ilkeyi de kapsamaktadır. Son olarak Sosyal demokrasi hareketi menşei Türkiye analizi kaleme alınırken sosyal demokrasinin doğası gereği evrilmiş bir ideoloji olduğu yüzyıldan fazla bir süredir de bu sürecin devam ettiğini unutmamak gerekir.